RESEARCH FOCUS
xalqaro ilmiy jurnali
hamkorligida

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/0910208

QR-kod maqolaning DOI sahifasini ochadi

SAHIFALAR
1020–1023

TIL
O‘zbek

IQTIBOS UCHUN
Gulayim Nurgaliyeva. Ayol jurnalistlarning emotsional intellekti: zamonaviy mediada ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida // «O‘zbekiston olima ayollarining mamlakat taraqqiyotiga qo‘shayotgan hissasi» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (Nukus, 2026-yil 9–10-oktyabr). – Nukus, 2026. – B. 1020–1023. – DOI: https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/0910208

UDK: 070-055.2:159.9

AYOL JURNALISTLARNING EMOTSIONAL INTELLEKTI: ZAMONAVIY MEDIADA IJTIMOIY TARAQQIYOT OMILI SIFATIDA

Gulayim Nurgaliyeva
Tayanch doktorant
Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti, Jurnalistika kafedrasi
e-mail: gulayimnurgaliyeva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda biz ayol jurnalistlarning kasbiy faoliyatida namoyon bo‘ladigan emotsional intellekt va empatiya kabi psixologik resurslarni zamonaviy media tizimining ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida ko‘rib chiqamiz. So‘nggi xalqaro tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayol jurnalistlarning yuqori emotsional sezgirligi va empatik muloqot uslubi nafaqat individual kasbiy afzallik, balki auditoriya ishonchini mustahkamlovchi va jamiyatda konstruktiv muhokamani rag‘batlantiruvchi tizimli resurs hisoblanadi. Biz ushbu nazariy pozitsiyani o‘zimizning ilgari o‘tkazgan empirik tadqiqotimiz natijalari — xususan, ayol jurnalistlarning matn yozishdagi emotsional-baholovchi uslubi va insonga yo‘naltirilgan hikoyachilik afzalligi — bilan bog‘lab tahlil qilamiz. Shuningdek, biz Reuters institutining 2025-yilgi xalqaro tadqiqoti asosida ayol jurnalistlarning media rahbariyatidagi ulushi so‘nggi olti yilda izchil o‘sib borayotganini (2020-yilda 23% dan 2025-yilda 28% gacha) ko‘rsatib, bu tendentsiyaning O‘zbekiston va Qoraqalpog‘iston media muhiti uchun qanday istiqbollar ochishi mumkinligi haqida fikr yuritamiz. Bizningcha, ayol jurnalistlarning psixologik-kommunikativ salohiyatini ilmiy jihatdan tan olish va rivojlantirish — mamlakatimizda olima va ijodkor ayollarning ilmiy-ijtimoiy taraqqiyotga qo‘shayotgan hissasini yanada kuchaytirishning muhim yo‘nalishlaridan biridir.

Kalit so‘zlar: ayol jurnalistlar; emotsional intellekt; empatiya; media rahbariyati; konstruktiv jurnalistika; kasbiy-psixologik salohiyat; ijtimoiy taraqqiyot.

Kirish (adabiyotlar sharhi)

Zamonaviy media tadqiqotlarida jurnalistning emotsional intellekti tobora ko‘proq nafaqat shaxsiy psixologik xususiyat, balki kasbiy mahoratning muhim tarkibiy qismi sifatida e’tirof etilmoqda. Xalqaro tadqiqotlar empatiyani jurnalistik faoliyatning markaziy resursi deb hisoblaydi: manba bilan ishonchli aloqa o‘rnatish, murakkab ijtimoiy vaziyatlarni chuqur tushunish va auditoriyaga ta’sirchan tarzda yetkazib berish uchun yuqori darajadagi hissiy sezgirlik talab etiladi (Glück, 2016). Bu nuqtai nazar an’anaviy "sovuqqon ob’ektivlik" modeliga muqobil sifatida jurnalistika psixologiyasida tobora kuchayib bormoqda.

Bizning ilgari o‘tkazgan empirik tadqiqotimizda (Nurgaliyeva, 2026) Qoraqalpog‘iston jurnalistlari (N=120) orasida o‘tkazilgan so‘rovnoma shuni ko‘rsatdiki, ayol jurnalistlarning katta qismi (62%) professional muloqotda reflektiv, ya’ni faol-emotsional tinglash uslubini afzal ko‘radi — bu manba va suhbatdosh bilan chuqur psixologik aloqa o‘rnatishga xizmat qiluvchi kommunikativ

resurs hisoblanadi, erkak jurnalistlarning aksariyati (62%) esa norefleksiv, rasional-nazoratli tinglash uslubini afzal ko‘rgan. Biz bu topilmani kamchilik emas, balki jinsning o‘ziga xos kasbiy kuchi sifatida baholaymiz — reflektiv tinglash uslubi, xususan, murakkab ijtimoiy mavzularni (oilaviy masalalar, bolalar huquqi, ijtimoiy himoya) yoritishda manba va auditoriya bilan chuqurroq ishonch aloqasini o‘rnatish imkonini beradi.

Bu psixologik salohiyat endilikda institutsional darajada ham tan olinmoqda. Oksford universiteti qoshidagi Reuters institutining 12 ta mamlakatni qamrab olgan so‘nggi tadqiqotiga ko‘ra, dunyo bo‘ylab yetakchi media tashkilotlarining bosh muharrirlari orasida ayollar ulushi 2020-yildagi 23 foizdan 2025-yilga kelib 28 foizga o‘sgan, yangi tayinlangan bosh muharrirlar orasida esa bu ko‘rsatkich 34 foizga yetgan (Ross Arguedas va boshqalar, 2025). Bu tendentsiya ayol jurnalistlarning nafaqat ijodiy, balki boshqaruv salohiyatining ham izchil tan olinib borayotganidan dalolat beradi (Kempton, 2025). Shu bilan birga, konstruktiv, yechim-yo‘naltirilgan jurnalistika yondashuvi — bunda muammo emas, balki uni hal qilish yo‘llari markazga qo‘yiladi — jurnalistlarning kasbiy mazmunlilik hissini va psixologik farovonligini sezilarli darajada oshirishi isbotlangan (Wake va boshqalar, 2026), bu esa ayol jurnalistlarning empatik uslubi bilan tabiiy uyg‘unlik hosil qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, ushbu tezisning maqsadi ayol jurnalistlarning emotsional intellekt va empatiyaga asoslangan kasbiy uslubini alohida "farq" sifatida emas, balki zamonaviy media tizimining sifatli va ijtimoiy foydali rivojlanishiga xizmat qiluvchi ijobiy resurs sifatida nazariy jihatdan asoslashdan iborat.

Materiallar va uslublar

Tadqiqot nazariy-tahliliy uslubda olib borildi. Tahlil uchun uch turdagi manba jalb etildi: (1) jurnalistik empatiya va emotsional intellektga bag‘ishlangan xalqaro nazariy-empirik tadqiqotlar; (2) ayol jurnalistlarning media rahbariyatidagi ulushi bo‘yicha xalqaro statistik ma’lumotlar (Reuters instituti, 2025); (3) bizning ilgari Qoraqalpog‘iston jurnalistlari (N=120) orasida o‘tkazgan so‘rovnomamizning tegishli natijalari (tinglash uslublari bo‘yicha ma’lumotlar). Ushbu uch manba guruhini qiyosiy-sintetik tahlil qilish orqali ayol jurnalistlarning psixologik-kommunikativ resursini media tizimining rivojlanish omili sifatida nazariy jihatdan asoslash imkoniyati yaratildi.

Natijalar

O‘tkazilgan tahlil bir necha muhim xulosaga olib keldi. Birinchidan, ayol jurnalistlarning reflektiv tinglash uslubiga moyilligi (bizning ilgarigi tadqiqotimizda aniqlangan, Nurgaliyeva, 2026) xalqaro adabiyotda tavsiflangan "empatik jurnalistika" modeliga to‘g‘ridan-to‘g‘ri mos keladi (Glück, 2016) — bu shuni ko‘rsatadiki, mintaqaviy media amaliyotimizda global tendentsiyaning aniq namoyon bo‘lishi kuzatiladi, va bu bizning oldingi topilmalarimizga qo‘shimcha nazariy chuqurlik beradi.

Ikkinchidan, ayol jurnalistlarning boshqaruv lavozimlaridagi ulushi xalqaro miqyosda izchil o‘sib borayotgani (23%dan 28%gacha) shuni ko‘rsatadiki, empatiya

DOI 10.66073/ReFocus-Conf/0910208

va emotsional intellekt endilikda faqat "yumshoq mavzular"ga xos xususiyat emas, balki tahririyat siyosatini shakllantiruvchi strategik boshqaruv resursi sifatida ham qadrlanmoqda. Bizningcha, bu tendentsiya Qoraqalpog‘iston va O‘zbekiston media bozori uchun ham istiqbolli yo‘nalish bo‘lib, ayol jurnalistlarning nafaqat ijodiy, balki tashkiliy-boshqaruv salohiyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratish zarurligini ko‘rsatadi.

Uchinchidan, konstruktiv jurnalistika yondashuvining kasbiy mazmunlilik va psixologik farovonlikka ijobiy ta’siri haqidagi ma’lumotlarni (Wake va boshqalar, 2026) hisobga olsak, ayol jurnalistlarning tabiiy empatik uslubi ularni ushbu zamonaviy yondashuvni joriy etishda tabiiy "yetakchi" pozitsiyaga qo‘yishi mumkin — bu, o‘z navbatida, nafaqat ularning shaxsiy kasbiy qoniqishini, balki butun tahririyat jamoasining ijtimoiy foydali kontent yaratish samaradorligini oshirishi mumkin.

Xulosa va tavsiyalar

Yakunda ta’kidlash joizki, biz ushbu tezisda ayol jurnalistlarning emotsional intellekti va empatik kommunikativ uslubini kamchilik yoki farqlanish sifatida emas, balki zamonaviy media tizimining ijtimoiy-psixologik taraqqiyotiga xizmat qiluvchi qimmatli kasbiy resurs sifatida nazariy jihatdan asosladik. Bizning fikrimizcha, bu salohiyatni ilmiy jihatdan tan olish va institutsional darajada qo‘llab-quvvatlash mamlakatimizda ayollarning ilm-fan, ta’lim va ijtimoiy-gumanitar sohalardagi hissasini yanada kuchaytirishning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.

Shu asosda biz quyidagi tavsiyalarni taklif etamiz: (1) jurnalistika ta’limi dasturlariga empatik intervyu va konstruktiv jurnalistika bo‘yicha maxsus kurslarni kiritish; (2) tahririyatlarda ayol jurnalistlarning boshqaruv lavozimlariga ko‘tarilishini qo‘llab-quvvatlovchi maxsus mentorlik dasturlarini yo‘lga qo‘yish; (3) ayol va erkak jurnalistlarning uslubiy afzalliklarini bir-birini to‘ldiruvchi jamoaviy resurs sifatida qo‘llash amaliyotini kengaytirish; (4) kelgusi tadqiqotlarda ayol jurnalistlarning emotsional intellekt darajasi bilan ularning kasbiy o‘sish sur’ati o‘rtasidagi bog‘liqlikni mintaqaviy miqyosda o‘rganish — bu yo‘nalish bizning kelgusi PhD tadqiqotimiz uchun ham istiqbolli asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ross Arguedas A., Mukherjee M., Nielsen R. K. Women and Leadership in the News Media 2025: Evidence from 12 Markets. – Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford, 2025.

2. Glück A. What Makes a Good Journalist? Empathy as a central resource in journalistic work practice // Journalism Studies. – 2016. – Vol. 17, № 7.

3. Kempton S. D. From the Classroom to the Newsroom: Exploring Leadership Trajectories for Women in Journalism // Journalism & Mass Communication Educator. – 2025.

4. Nurgaliyeva G. Socio-Psychological Determinants of Journalists' Professional Activity // 4th International Conference on Global Education (ICOGE 2026): Transforming Education in the Age of Artificial Intelligence. – Kuala-Lumpur, 2026.

5. Nurgaliyeva G. Jurnalist shaxsining ijtimoiy-psixologik portreti (Qoraqalpog'iston jurnalistlari faoliyati misolida): magistrlik dissertatsiyasi. – Nukis: Berdaq nomidagi QDU, 2025. – 95 b.

DOI 10.66073/ReFocus-Conf/0910208

6. Wake A., Van Antwerpen N., Fielding V. Constructive journalism and the perceived wellbeing of journalists // Journalism. – 2026.
7. Karimova V. Ijtimoiy psixologiya: o'quv qo'llanma. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2012. – B. 68–69.

DOI 10.66073/ReFocus-Conf/0910208